

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ФАКУЛЬТЕТУ МИСТЕЦТВ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

«ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ»

збірник статей

**XII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ:
«МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: НАУКОВІ ДИСКУСІЇ»**

«TIME OF ART EDUCATION»

collection of articles

**XII ALL-UKRAINIAN
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
«ART EDUCATION: SCIENTIFIC DISCUSSIONS»**

24 березня 2023 р., Харків, Україна

March, 24, 2023, Kharkiv, Ukraine

УДК 37.032

Редакційна колегія:

Соколова А. В. – в. о. зав. кафедри музичного мистецтва, докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Фомін В. В. – декан факультету мистецтв, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Юр'єва К. А. – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Беземчук Л. В. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Васильєва О. В. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Данилюк М. М. – доктор філософії, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Донченко Л. І. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Ткаченко М. О. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Бурма Г. В. – кандидатка наук, доцентка, старша лаборантка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Протокол №4 від 19.04.2023 р.

У збірнику статей представлені матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мистецька освіта: наукові дискусії». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Час мистецької освіти «Мистецька освіта: наукові дискусії»: зб. статей XII Всеукраїнської наук.-практ. конф., (24 березня 2023) / заг. ред. А. В. Соколової. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2023, 151 с.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів. Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

СПІВОЧЕ ДИХАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У ВИХОВАННІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІВАКА

Лавренов О. І.

викладач кафедри музичного мистецтва
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

***Анотація.** У статті проаналізовано поняття «Співоче дихання», роз'яснено відмінні риси трьох основних його типів, їх переваги і недоліки, а також дано детальне пояснення поняття «грудо-черевний тип дихання», яке є кращим у вокальній педагогіці. У дослідженні представлені думки авторитетних співаків і педагогів, а також висвітлені сучасні дослідження на дану тему.*

***Ключові слова:** співоче дихання, типи дихання, грудо-черевний тип дихання*

***Annotation.** The article analyzes the concept of "singing breathing", explains the distinctive features of its three main types, their advantages and disadvantages, and also gives a detailed explanation of the concept of "chest-abdominal type of breathing", which is preferred in vocal pedagogy. The research presents the opinions of reputable singers and teachers, as well as highlights modern research on this topic.*

***Key words:** singing breathing, type of breathing, thoracic type of breathing, abdominal type of breathing, paradoxical type of breathing, vocal skills.*

Постановка проблеми та її актуальність. Формування навички правильного співочого вдиху і видиху є найважливішим завданням вокального педагога. У всі часи тривали суперечки на тему того, який тип дихання є оптимальним для максимально успішної і тривалої співочої діяльності. В даний час як ніколи гостро стоїть питання про необхідність правильної постановки співочого дихання, оскільки намітилася тенденція до виходу молодих співаків на професійну сцену до закінчення повноцінного навчання. Це може призвести до професійних захворювань, втрати голосу і, як наслідок, неможливості продовжувати професійну співочу діяльність.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Питання співочого дихання завжди було й залишається найважливішим у вокальній педагогіці. Наявність великої кількості літератури із зазначеної проблеми дозволяє всебічно вивчити це питання. У дослідженні використані праці видатних співаків і педагогів Ф. Ламперті, Л. Тетраціні, М. Маркезі, вивчені висловлювання Р. Тебальді,

П. Домінго, К. Річіареллі, Л. Паваротті та Є. Мирошніченко на тему співочого дихання.

Розглянуто дослідження професора Н. Гребенюк у контексті формування співочого дихання і зв'язку його з активністю резонаторів.

Метою статті є аналіз існуючих наукових досліджень з вокального дихання і його освоєння початківцями-співаками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вокальне дихання є одним з основних і необхідних навиків як для навчання початківця співака, так і для практикуючого виконавця. Ще великі італійські педагоги, які виховали значну кількість видатних майстрів бельканто, сходилися на думці, що той, хто правильно дихає, той правильно й співає, а мистецтво співу – це мистецтво дихання [8, с. 337].

Навчання вокальної майстерності неможливо без правильного співочого дихання, тому даному питанню педагогами приділяється першочергова увага. Існує три основних типи дихання: ключичне, грудо-черевне та черевне [2]. Відразу слід зазначити, що єдино визнаним великими педагогами як епохи бельканто так і сучасності типом дихання серед перерахованих вище є грудо-черевне дихання. При даному типі дихання належним чином напружується діафрагма, що сприяє ефективному використанню дихального струменя і, таким чином, дозволяє максимально включити в роботу резонатори і виключити напругу артикуляційного апарату при звуковидобуванні. Завдяки цьому з'являється можливість стабільно високого положення неба і як наслідок, чистота інтонації, легкість в утриманні теситури і польотність голосу. Крім того, саме цей тип дихання сприяє максимальному включенню в роботу резонаторів, про що говорить і професор Н. Гребенюк, називаючи його «озвученим резонуючим диханням» [1, с. 227].

При ключичному ж диханні практично відсутній натяг м'язів діафрагми, що призводить до неможливості вільного звуковидобування, тьмяності голосу, швидкої стомлюваності і невірності інтонації [5]. При черевному типі дихання діафрагма знаходиться в перенапруженому стані, що виражається в значному форсуванні звуку (силова манера співу) і так званої хитавиці, або тремоляції голосу. Крім того, підтримка високої теситури твору так само не представляється можливим у зв'язку зі значною фізичною енерговитратністю даного типу дихання.

Таким чином, тільки при грудо-черевному типі дихання створюються максимально сприятливі умови для вільного і правильного звуковидобування. На думку М. Маркезі, даний тип дихання – «тільки єдиний природний, а, отже, рекомендований до застосування» [8, с. 65]. Дану думку поділяв і Ф. Ламперті, який стверджував, що «вживання грудо-черевного дихання необхідно співакам,

тому що тільки цим способом дихальне горло утримує цілком пружне, природне положення» [7, с. 34].

Для оволодіння навиком правильного співочого дихання потрібно напрацювання певних м'язових установок. До цього слід поставитися з особливою увагою, оскільки неправильні установки можуть звести нанівець всі зусилля і привести до фізичних затискачів, які унеможливають використання вірного типу дихання.

Для того, щоб спів був вільним і максимально слугував мети втілення художнього образу, перед звуковидобуванням необхідно виключити всі наявні в корпусі і мовному апараті затискачі, оскільки вони вкрай негативно позначаються на якості співочого голосу і нерідко в значній мірі погіршують не тільки інтонацію, а й сам тембр голосу. Напруга м'язів пресу призводить до того, що голос звучить напружено, тьмяно і глибоко, а напруга м'язів мовного апарату, нижньої щелепи і губ тягне за собою відсутність головного резонування і невірність інтонації [6].

Вдих при грудо-черевному типі дихання повинен братися максимально природно, без участі грудної клітини, оскільки рух плечей вгору призводить до затиснення гортані і артикуляційного апарату, а отже неможливості повноцінного використання резонаторів. Крім того, слід уникати спеціальних приготувань перед вдихом, оскільки порушення природності вдихального руху призводить до фізичних затискачів. Окремо слід застерегти молодого співака від прагнення взяти більше повітря, оскільки перебір повітря так само шкідливий, як і його нестача [3]. Про це попереджає і відома італійська співачка та педагог Л.Тетраціні: «будь-яка навмисна підготовка або зусилля, зроблені з метою увібрати в легені більше повітря, призведе до протилежного результату» [9, с. 79].

Відзначимо, що на втягнуте положення живота звертали уваги багато відомих педагоги, в тому числі послідовник школи П. Тозі і Д. Манчіні Г. Манштейн: «при співі живіт повинен бути втягнутий, а груди повинні підніматися і опускатися непомітно, щоб набраного повітря вистачило на можливо довгий час» [4, с. 145].

Оволодіння правильним співочим диханням завжди було і повинно залишатися найважливішим завданням для кожного співака, а навчання йому – пріоритетним завданням вокального педагога.

Висновки. Таким чином, на підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що використання правильного типу дихання при співі було і залишається найважливішим питанням вокальної методики і педагогіки. З часів епохи бельканто майстри співу надавали особливого значення співочому диханню та бачили в ньому основу якісного звуковидобування і першооснову

свободи вираження творчої думки виконавця. Навчання правильному типу дихання має бути найважливішою і невід'ємною частиною формування співочих умінь на будь-якому етапі навчання.

Список використаних джерел

1. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: дисертація доктора мистецтвознавства: 17.00.03. К., 2000. 369 с.
2. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: Підручник. К., 2004. 422 с.
3. Колодуб І. С. Питання теорії вокального мистецтва: Посібник з курсу історії та теорії вокального мистецтва. Харків: Промінь, 1995. 120 с.
4. Кушка Я. С. Методика навчання співу. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 288 с.
5. Мурзай Г. М. Методика викладання вокалу. Луганськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. 178 с.
6. Падалка Г. М. Вчитель, музика, діти. К.: Музична Україна, 1982. 144 с.
7. F. Lamperti. The Art of Singing. Alfred Pub Co, 2020. 68 p.
8. M. Marchesi. Ten Singing Lessons. Leopold Classic Library, 2016. 230 p.
9. L. Tetrazzini. How to Sing. Read Books Limited, 2013. 128 p.

ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ (В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ З ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ)

Сун Ваньпен

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету мистецтв, 61МК групи
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Наукова керівниця – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри
музичного мистецтва ХНПУ імені Г. С. Сковороди Ткаченко М. О.

***Анотація:** У статті висвітлено педагогічні принципи підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до професійного саморозвитку в процесі занять з постановки голосу. Основними, в контексті визначеної проблеми, виокремлено принципи: науковості, індивідуалізації, інтеграції художнього і технічного компонентів у навчанні.*

***Ключові слова:** професійний саморозвиток, педагогічний принцип, вокально-виконавська підготовка, вчитель музичного мистецтва.*

<i>Олег Лавренов</i> СПІВОЧЕ ДИХАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У ВИХОВАННІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІВАКА	40
<i>Сун Ваньпен</i> ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ (В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ З ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ)	43
<i>Лоу Іян, Ао Чжені</i> ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У КЛАСІ ПОСТНОВКИ ГОЛОСУ (на прикладі художньо-пізнавального аналізу твору)	48
<i>Юе Цзунлян</i> ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	52
<i>Світлана Кулікова</i> ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	56
<i>Ао Чжені, Лоу Іян</i> ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНИХ УМІНЬ МАГІСТРАНТІВ ІЗ КНР НА ФАКУЛЬТЕТАХ МИСТЕЦТВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ	62
<i>Ян Сіньхуей</i> ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	66
<i>Лариса Беземчук, Маргарита Голота</i> ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЙ НУШ	71